

FÓRUM-

KÚRIAI TANULMÁNYOK II.

FÓRUM –
KÚRIAI TANULMÁNYOK II.

FÓRUM –
Kúriai tanulmányok II.

KÚRIA

2024

A kötetet szerkesztette:
Ábrahám Márta,
Liktör Zoltán Attila

Olvasószerkesztő:
Kiss Edit

Borító:
Varga Edina

© Kúria Budapest, 2024

ISBN 978-615-6288-07-3

A könyv szerzői jogi oltalom és kizárólagos kiadói felhasználási jog alatt áll. Bármely részének vagy egészének
mindennemű többszörözése kizárólag a szerzők és a kiadó előzetes írásbeli engedélye alapján jogszerű.

Layout: Békésy János
Nyomta és kötötte: Prime Rate Kft.

TARTALOM

JANUÁRI TANULMÁNYOK

Bérces Viktor: A terhelt vallomásának értékelése és a beismerő vallomás jelentősége, különös tekintettel a hazai joggyakorlatra	7
Czebe András: Audiatur et altera pars	20

FEBRUÁRI TANULMÁNYOK

Pomeisl András József: A Legfelsőbb Bíróság/Kúria államosítással kapcsolatos gyakorlata, különös tekintettel az 1945 és 1957 közötti időszakra	29
Sziebig Orsolya Johanna: Illegális jövedelem, legális járadék? A jövedelempótló járadékhoz kötődő bírósági gyakorlat elemzése a nem adózott jövedelem figyelembe vehetősége tekintetében	44

MÁRCIUSI TANULMÁNYOK

Mezei Kitti: A pénzmosás egyes esetei a bírói gyakorlat tükrében, különös tekintettel a saját és a gondatlan pénzmosásra	53
Pödör Lea: Nehéz esetek és büntetőjog – Jogelmélet és jogdogmatika a kúriai gyakorlatban	65

ÁPRILISI TANULMÁNYOK

Kalas Tibor: A fogyasztó ügyféli jogállásának kérdései	80
Bordás Péter: Önkormányzati tulajdonosi szerepek és jogérvényesítés. A Kúria közterület-használattal kapcsolatos gyakorlata közigazgatási jogi megközelítésben	85
Orosz Dzszenifer: A volt haszonbérleti minőség megállapítására vonatkozó alkotmányos követelmény	94
Rózsás Eszter: A helyi adókról szóló önkormányzati rendeletek felülvizsgálata a Kúria gyakorlatában	108
Szívós Alexander Roland: A mulasztási per elmélete és gyakorlata	117

JÚNIUSI TANULMÁNYOK

Gombos Katalin: A bírói függetlenség kérdése az Európai Unió Bíróságának gyakorlatában	127
---	-----

JÚLIUSI TANULMÁNYOK

Patyi András: A közigazgatási perrend az 1896-ban létrehozott Közigazgatási Bíróság időszakában	153
Stipta István: A pénzügyi közigazgatási bíróságról szóló 1883. évi XLIII. tc.	162
Bordás Péter: Az adóigazgatási alapelvek szerepe a hatósági eljárásban és a pénzügyi bíráskodásban	173
Lovás Dóra: Áfa kamat, kamatos kamat és monetáris értékvesztés, mint a pénzügyi rendezettség előírásának utólagos kompenzációi	183

Liktor Zoltán Attila: Az idén 140 éves pénzügyi közigazgatási bíróság történelmi előzményei	191
Orosz Dzszenifer: Az alkotmányjogi értelemben vett tulajdonhoz való jog és a konfiskáló adók	199
Rózsás Eszter: Az önkormányzati rendeletek „útja” a törvényességi felhívástól a normakontroll eljárásig	214
Szívós Alexander Roland: Szemelvények a pénzügyi ítélezés legújabb kérdéseiből	223

AUGUSZTUSI TANULMÁNYOK

Bérces Viktor: A személyi szabadságot érintő kényszercelemek megítélése a Kúria joggyakorlatában, különös tekintettel a személyi szabadságot érintő kényszerintézkedések egyes típusaira	232
---	-----

SZEPTEMBERI TANULMÁNYOK

Berkes Lilla–Hajas Barnabás: A legfelsőbb bírói fórumok önállósága	245
Stumpf István: A bírói függetlenség intézményes garanciái Amerikában	276

NOVEMBERI TANULMÁNYOK

Farkas Zsuzsanna: A Kúria munkaidő-nyilvántartással kapcsolatos joggyakorlata, különös tekintettel a tárgykörben meghozott jogegységi határozatra	288
Lukács Adrienn: „Csak még egy pohárával!” – A munkavállalók alkohol és kábítószer fogyasztásának szabályozása és ellenőrzése	300

DECEMBERI TANULMÁNYOK

Bérces Viktor: A vádemelés alternatívái ügyészi szakban	312
Czebe András: Gondolatok a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés hazai szabályozásáról	325

Illegális jövedelem, legális járadék? A jövedelempótló járadékhoz kötődő bírósági gyakorlat elemzése a nem adózott jövedelem figyelembe vehetősége tekintetében

Absztrakt

A tanulmány arra a kérdésre keresi a választ, hogy a jövedelempótló járadék alapjának számításakor figyelembe vehető-e a károsult korábbi, nem adózott, úgynevezett „fekete” jövedelme. Az eset megítélésére sokáig nem volt egységes bírósági gyakorlat, ugyanakkor a Kúria elmúlt években hozott döntései sorában világos iránymutatás rajzolódott ki. A tanulmány foglalkozik a jövedelempótló járadék jogi hátterével, szabályozásával, a vonatkozó bírósági gyakorlattal. Továbbá, külföldi példákon keresztül szemlélteti a nem adózott jövedelmek megítélésének kérdését. Végül, a kártérítési jog általános elveinek segítségével következtetéseket határoz meg a kúriai gyakorlat magyarázatára, alátámasztására. A téma kutatását nehezíti, hogy a magyar és a külföldi szakirodalom sem bővelkedik releváns forrásokban.

Illegal income, legal annuity? Analysis of the case-law related to the annuity to replace income, regarding the possibility of considering untaxed income

Abstract

The study examines the question whether the injured party's any previous, untaxed income from 'black economy' can be considered when calculating the basis of the annuity to replace income. For a long time, there was no uniform case-law governing the assessment of such cases, but in recent years, clear guidelines emerged in a series of decisions delivered by the Curia of Hungary. The study deals with the legal background and regulation of the annuity to replace income, as well as the relevant case-law. Furthermore, it illustrates the issue of assessing non-taxed income through foreign examples. Finally, with the help of general principles of tort law, it draws conclusions to explain and support the Curia's case-law. Research into the topic is made difficult by the fact that neither the Hungarian nor the foreign literature are rich in relevant sources.

* A szerző PhD LLM. adjunktus, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Nemzetközi Jogi és Európa-jogi Tanszék. A tanulmány a szerző álláspontját tartalmazza, és nem értelmezhető a Kúria állásfoglalásaként.

Bevezetés, a téma felvetés jelentősége

Általános értelemben jövedelempótló járadék alatt azt értjük, hogy akinek a munkaképessége károsodás folytán csökkent, jövedelempótló járadékot követelhet, ha a káreset utáni jövedelme az azt megelőző időszak jövedelmét neki fel nem róható okból nem éri el. Ilyen helyzetben a jövedelempótló járadékra jogosult a károsult. A munkáltató kártérítési felelőssége körében a kártérítés egyszeri kompenzációt biztosít a károsult számára, míg a járadék élethosszig tartó „bevétel”, amelynek összege a károsult munkaképesség-csökkenés előtti jövedelmi viszonyaihoz igazodva kerül meghatározásra. Ebben a tekintetben fontos kérdésként merül fel, vajon milyen forrásból származó jövedelmet lehet figyelembe venni, mint a járadék meghatározásának alapját.

A témának kiemelt jelentősége van hazánkban, ahol az úgynevezett „feketemunka” napjainkban is jelentős arányban fordul elő, igaz, tevékenységi kört, régiót és a résztvevők demográfiai összetételét tekintve is viszonylag meghatározható módon. Egy 2001 és 2005 közötti adatokat vizsgált tanulmány alapján, a foglalkoztatottak 16–17%-a dolgozott feketén. A tevékenységi kör tekintetében a magasépítésben és a személyi szolgáltatásokban dolgozók, a sofőrök, a gépkezelők és a technikusok körében nagy létszámú és gyakori a feketemunka.¹ Az illegálisan foglalkoztatottak arányáról hiteles információkat biztosítanak az Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség ellenőrzéseken szerzett adatai. Különösen az építőipari szektorban továbbra is kifejezetten magas arányszámokról beszélhetünk. 2021-ben több mint 14%-os volt a feketén foglalkoztatottak aránya.² Ráadásul a munkavállalók különösen nehéz munkakörülményeknek és így nagyobb sérülésveszélynek vannak kitéve azokban a szektorokban, ahol magas a be nem jelentett munkavállalók aránya és így a nem adózott jövedelemszerzés.

A fentiekre tekintettel, releváns kérdés, ha egy be nem jelentett munkavállaló rendszeresen nem adózott jövedelemre tesz szert és a munkáltató kártérítési felelőssége körében jövedelempótló járadék fizetésére lesz köteles, vajon ez az illegális jövedelem képezheti-e a járadékszámítás alapját. Ebben a tekintetben sokáig nem volt egységes bírósági gyakorlat és igen kevés magyar és idegen nyelvű szakirodalmi forrás áll rendelkezésre.

Jelen tanulmány elsősorban a jövedelempótló járadék jogi hátterét járja körbe, majd a vonatkozó bírósági – elsősorban kúriai – gyakorlatot elemzi. Végül a rendelkezésre álló források segítségével határozza meg következtetéseit a fő felvetés kapcsán.

I. Alapvetések – a jövedelempótló járadék jogi háttere

Az új Polgári Törvénykönyv³ a korábbi baleseti járadék helyett a jövedelempótló járadék kategóriáját vezette be. Ennek indoka, hogy a kártérítési járadék megállapítására a baleseten kívül sor kerülhet bármilyen káresemény következtében, így indokolt volt a korábbi Ptk. által alkalmazott korlátozás megszüntetése. A károsult a következő esetekben követelhet jövedelempótló járadékot: ha munkaképessége a baleset folytán csökkent, vagy munkaképtelenné vált és jövedelme önhibáján kívül kevesebb, mint amennyi a baleset előtt volt. A Polgári Törvénykönyv 6:528. §-a alapján:

- 1 ELEK Péter–SCHARLE Ágota–SZABÓ Bálint–SZABÓ Péter András: *A feketefoglalkoztatás mértéke Magyarországon*, In: Rejtett gazdaság, Be nem jelentett foglalkoztatás és jövedelemeltitkolás – kormányzati lépések és a gazdasági szereplők válaszai (szerk.: Semjén András–Tóth István János), MTA, KTI, Budapest, 2009, 84–102.
- 2 *A feketén foglalkoztatottak aránya Magyarországon* (2011. I–III. negyedév–2021. I–III. negyedév). Forrás: Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség, 2022. www.brportal.hu/hr/la-feketen-foglalkoztatottak-aranya-magyarorszagon-2011-es-2021-es-kozott-20220217.html (2023. január 12-i letöltés).
- 3 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

„akinek munkaképessége a károkozás folytán csökkent, akkor követelhet jövedelempótló járadékot, ha a káreset utáni jövedelme az azt megelőző időszak jövedelmét neki fel nem róható okból nem éri el”.⁴ A jövedelempótló járadékot a munkaképesség-csökkenés és a bekövetkezett jövedelemkiesés mértékének együttes vizsgálata alapján kell meghatározni a Ptk. 6:528 § (2) bekezdése alapján. Az összefüggések megállapítása orvosszakértői feladat. A járadék formájában megítélhető kártérítés szolgálja a legmegfelelőbb módon a károsult érdekeit, az időszakonként és rendszeresen esedékes pénzfizetésre tekintettel.⁵

A jövedelempótló járadék meghatározásánál különbséget kell tenni a járadék alapjának és annak összegének meghatározása között. A járadék alapja általában a károsultnak a károkozást megelőző egy évben elért havi átlagjövedelme. Ha ebben a jövedelemben a megelőző évben tartós változás következett be, a változás utáni jövedelem átlagát kell figyelembe venni. Így, ha például magasabb jövedelemre tett szert a károsult, akkor ennek kell az utolsó évi (nem naptári) átlagát alapul venni.⁶ Az alapba beszámítandó minden olyasfajta jövedelem, amelyet a károsult korábban rendszeresen szerzett. Ugyanakkor azok, amik csak a munkavégzésre tekintettel járnak – mint például a túlóra, illetve a munkába járás költségtérítése – nem vehetők figyelembe. A járadékból le kell vonni a társadalombiztosítási járulék összegét. Ha a jövedelem a főszabály szerint nem határozható meg, akkor azonos vagy hasonló tevékenységet végző személyek havi átlagjövedelmét kell alapul venni.⁷ Ha a jövedelemben tartós változás következett be – például felemelték a fizetését – a változás utáni jövedelem átlagát kell figyelembe venni. Ugyanakkor a Kúria gyakorlata alapján, az infláció önmagában nem ad alapot a járadék mértékének utóperben történő felemelésére.⁸ A jövedelemkiesés meghatározásánál nem vehető figyelembe az a jövedelem, amelyet a károsult munkaképességének csökkenése ellenére rendkívüli munkateljesítménnyel ér el.⁹ A jövedelempótló járadék béremelkedés címén történő felemelésére is van lehetőség, de az igény csak akkor jogszerű, ha a béremelésben a járadékos is részesült volna, amennyiben nem szenved el károsodást. Ha a személyi és egyéb körülményeiből következtethetően az eredeti munkakörében ténylegesen már nem dolgozna, a járadék felemelésére jogszerűen nem tarthat igényt azon a címen, hogy a volt munkakörében ténylegesen dolgozók bére időközben emelkedett.¹⁰

Összefoglalva, a jövedelempótló járadék biztosítja, hogy a károsult munkaképesség-csökkenése ellenére is a balesetet vagy káreseményt megelőző jövedelmi viszonyok között élhessen. A járadékalap meghatározása esetében ugyanakkor felmerül a kérdés, hogy a nem adózott jövedelem beszámítható-e. A tanulmány következő fejezetei erre a felvetésre keresik a lehetséges válaszokat.

4 Ptk. 6:528. § (1) bekezdés.

5 HAVASI Péter: *A kár megtérítésének szabályai*, In: *A kártérítési jog magyarázata* (szerk. Fézer Tamás), CompLex Kiadó, Budapest, 2010, 127. <https://doi.org/10.55413/9789632958248>.

6 Ptk. 6:528. § (3) bekezdés: „A károsult jövedelemkiesését a károsodást megelőző egy évben elért havi átlagjövedelmének alapulvételével kell meghatározni. Ha a károsodást megelőző egy évben a jövedelemben tartós változás következett be, a változás utáni jövedelem átlagát kell figyelembe venni.”

7 Ptk. 6:528. § (4) bekezdés. „Ha a jövedelemkiesés a (3) bekezdés alapján nem határozható meg, az azonos vagy hasonló tevékenységet végző személyek havi átlagjövedelmét kell alapul venni.”

8 Kúria Pfv.20.559/2021/II. [53].

9 Ptk. 6:528. § (5) bekezdés.

10 PK 48. számú állásfoglalás alapján: „a baleseti járadék felemelése béremelkedés címen csak akkor igényelhető, ha a béremelésben a járadékos is részesült volna, ha nem szenved balesetet.”

bizonyítani tudták, így alappal tarthattak igényt keresetvesztésére megtérítésére függetlenül attól, hogy adófizetési kötelezettséget nem teljesítettek.¹⁴

A Kúria legutóbbi gyakorlata szerint a baleseti járadék alapja munkavégzésből származó nem adózott jövedelem is lehet.¹⁵ Az alapul szolgáló tényállás szerint, a felperes évtizedeken keresztül fakitermelőként fizikai munkát végzett, azonban 2009 decemberében balesetet szenvedett. Az eset következményeire az I. és II. rendű alperesek orvosi műhibájának következtében késedelmesen derült fény, amely eredményeképpen a felperesnél maradandó fogyatékosággként értékelhető állapot alakult ki. A felperes vagyoni kárigénye körében jövedelemvesztés címén havi 75 ezer Ft járadékigényt érvényesített. Követelése alapjaként előadta, hogy a balesetet megelőzően fakitermelő tevékenységével havi 100 ezer Ft jövedelemre tett szert, amelyet az év kilenc hónapján keresztül kapott meg. Az alperesek vitatták a jövedelempótló járadékigény ténybeli megalapozottságát, mivel a jövedelemszerzést nem támasztotta alá korábbi bérjegyzék, jövedelemigazolás vagy adóbevallás. A járadékigénynek mind az elsőfokú,¹⁶ mind pedig a másodfokú bíróság¹⁷ helyt adott. A másodfokú bíróság lényegesnek minősítette, hogy a jövedelempótló járadék megállapítása során olyan jövedelem vehető figyelembe, amely személyi jövedelemadó hatálya alá tartozik. Továbbá leszögezte, hogy a személyi jövedelemadó fizetési kötelezettség elmulasztása az adójogi szabályok hatálya alá tartozik. Mind az elsőfokú, mind pedig a másodfokú bíróság úgy döntött, hogy a felperes korábbi jövedelmének igazolása tanúvallomással és egyéb nyilatkozatokkal igazolható és igazolt is, erre figyelemmel állapították meg a felperesnek fizetendő járadékot és az alpereseket (felróhatóságuk arányában) kötelezték ennek megfizetésére. A Kúria a felülvizsgálati eljárás alapján közreadott elvi döntésében kifejtette, hogy a jövedelem közjogi jellegű minősítése nem eredményezi sem a károsult kártérítésre való joga elvesztését, sem a károkozó felelősség alóli mentesülését. Ezzel együtt a Kúria is megállapította, hogy a felperes a kártérítési kötelelem keletkezése előtt szerzett jövedelme után a közterheket nem fizette meg, az feketejövedelemnek számított.¹⁸

Elvi döntésében a Kúria – korábbi gyakorlata alapján¹⁹ – meghatározta a járadék-igény elbírálása során a pótlás alapjául szolgáló jövedelemmel szemben támasztható követelményeket: (1) a jövedelem tartozzon a személyi jövedelemadó hatálya alá; (2) az munkavégzés ellenértéke legyen; (3) ne legyen jogellenesen szerzett jövedelem. A Kúria álláspontja szerint, amennyiben a felperes a tényleges munkavégzését és az ebből származó jövedelmét bizonyítja, úgy alappal tarthat igényt keresetvesztésére megtérítésére, függetlenül attól, hogy az adófizetési kötelezettségét teljesítette-e.²⁰

A Kúrián 2018-ban „A munkáltató kártérítési felelőssége összecszerűségének kérdései” vizsgálati tárgykörben létrehozott joggyakorlat-elemző csoport megerősítette a fenti álláspontot és kritikai éllel illette azt a döntést, ahol az ítélező bíróság azért nem adott alapot a felperes kérésének, mert az alperes előtti munkahelyén a felperes „feketén” dolgozott, az alperesnél pedig alkalmi munkavállaló volt. A joggyakorlat-elemző csoport álláspontja szerint: „nincs jelentősége annak, hogy a káresemény előtt a károsult esetleg más munkáltatónál nem rendelkezett jogszerűen szerzett jövedelemmel, továbbá a kártérítésért felelős munkáltatónál végzett munka alkalmi jellege nem hat ki a kártérítés összegének meghatározására.”²¹

14 Kúria Pfv.III.22.061/2017/4. [18]–[19].

15 Kúria Pfv.II.21.III/2016.; EBH 2020.P.1.

16 Székesfehérvári Törvényszék P.2005/8/2021/85.

17 Fővárosi Ítéltábla Pf.21343/2015/9.

18 EBH 2020.P.1. [13]–[14].

19 Vonatkozó határozatok: BH 2013.15, Kúria Pfv.III.21.192/2011/4., Pfv.III.20.554/2012/4.; Pfv.III.22.006/2015/7.

20 Kúria Pfv.III.21.600/2019/6. [29].

21 Kúria 2018.El.II.J.Gy.M.I. *Összefoglaló vélemény.* A munkáltató kártérítési felelőssége összecszerűségének kérdései, Joggyakorlat-elemző Csoport, 2018, 5. www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/munkaltato_karteritesi_felelossege_osszecszerusegenek_kerdesei_-_osszefoglalo_velemeny_o.pdf (2023. január 4-i letöltés).

III. Külföldi példák és joggyakorlat

A témakörrel kapcsolatosan nehéz releváns külföldi példákat találni, két okból. Egyrészt a munkaképesség-csökkenés miatt megítélhető kompenzációkra vonatkozó joganyag minden államban igen eltérő képet mutat. Másrészt, bár minden országban jelen van a feketemunka, a releváns gazdasági szektorok és illegális munkavállalói kör összetétele között jelentős különbséget tapasztalhatunk. Ugyanakkor, előbbi kérdésben mindenképpen megállapítható, hogy a keresőképesség-csökkenés miatti pénzügyi jellegű kompenzációk megjelenhetnek egyszeri kártérítést megítélő (*compensation*) vagy járulék jellegű fizetési kötelezettségben (*loss income annuity*). Az alábbiakban, néhány – elsősorban *common law* – állam példáit összegezve mutatom be az illegális jövedelmek megítélésének kérdését, a munkaképesség-csökkenés összefüggésében.

A keresőképesség-csökkenés megítélése esetében az illegálisan szerzett jövedelmek megítélése tehát nem egységes a külföldi joggyakorlatban sem. Összességében megállapítható, hogy önmagában az a tény, hogy a munkaképesség-csökkenést megelőzően szerzett jövedelem után nem adóztak vagy illegális forrásból származik, nem zárja ki, hogy a kompenzáció vagy kártérítés megítélésekor a bíróság figyelembe vegye.²²

A dél-afrikai jogrendszerben a jogellenes jövedelmek figyelembe vehetőek mint a keresőképesség-csökkenés következtében megállapított kártérítés alapja. A *Dhlamini v Protea Assurance Co Ltd* ügyben a bíróság kimondta, hogy az elhunyt tevékenységének jogellenessége nem akadályozza a kártérítés megítélését.²³

Az Amerikai Egyesült Államokban jelenleg a munkájuk során megsérült, okmányokkal nem rendelkező külföldiek nyerhetnek az elvesztett keresőképesség miatti kártérítést, de ez a jogterület változóban van. A bíróságok jogértelmező tevékenységének hatására a gyakorlat folyamatosan alakul, hiszen ők határozzák meg az okmányokkal nem rendelkező munkavállalók számára elérhető kártérítés mértékét. Ugyanakkor a törvényhozás is foglalkozik a kérdéssel, például a behajtásra vonatkozó jogszabályok módosításával. A körülmények változásával jelentős számú kereset érkezik a munkaerőpiacon lévő okmány nélküli munkavállalók nagy száma és a jellemzően okmány nélküli munkavállalók által végzett munka jellege miatt. Bár az Amerikai Egyesült Államokban a 9/11-es terrortámadások óta csökkent a be nem jelentett, illegális, külföldi munkavállalók száma, az okmányokkal nem rendelkező munkavállalók aránya még mindig eléri az 5%-ot. Az USA-ban különbségek mutatkoznak az egyes szövetségi államok gyakorlata között is. Például Kalifornia államban, ha a felperes nem tudta bizonyítani, hogy igyekezett elérni a jogszerű foglalkoztatottságát, akkor a saját, állampolgársága szerinti államban elérhető jövedelmét vették alapul a kártérítés összegének megállapításánál.²⁴

22 MILLARD, Daleen: *Loss of earning capacity: The difference between the sum-formula approach and the 'somehow-or-other' approach*, Law Democracy & Development, vol. 11, no. 1, 2007, 15–32.

23 BOBERG, P. Q. R.: *Damages for loss of earning capacity- New hope for the illegal earner*, Journal of contemporary Roman Dutch law, no. 56, 1993, 154.

24 STALLER, Chad L.: *Determining the Lost Earning Capacity of Undocumented Workers*, The Center for Forensic Economic Studies, 2013, november 27. <https://cfes.com/determining-the-lost-earning-capacity-of-undocumented-workers/> (2023. január 16-i letöltés).

Következtetések

Napjainkra a Kúria gyakorlata egyértelműnek tekinthető a járadékigények és a feketén szerzett jövedelmek figyelembe vehetősége tekintetében. A jelenlegi helyzet alapján, a jövedelempótló járadék alapjának számításánál a károsult korábbi, nem adózott, vagyis illegálisan szerzett jövedelme is figyelembe vehető. Ugyanakkor – ahogy bemutatásra került – a jelenlegi állásponttal ellentétes döntéseket is találhatunk, amelyek szerint a feketegazdaságból származó jövedelem nem számítható be. A döntések mögött meghúzódó indokolások mind a két esetben beláthatóak. A következtetések körében a kártérítési jog általános szabályait is felvetve keresem a jelenlegi kúriai gyakorlat alátámasztására vonatkozó érveket.

Elsőként a teljes kártérítés elve vizsgálendő. A teljes kártérítés elve alapján a teljes kárt meg kell téríteni, függetlenül annak kontraktuális vagy deliktuális voltától, a felróhatóság fokától, a felelősséget megalapozó normától. A kártérítés ugyancsak független a károkozó vagyoni helyzetétől és attól, hogy a károsult egyáltalán rászorul-e a kártérítésre.²⁵ Az új Polgári Törvénykönyv nem szűkíti le a járadékfizetési kötelezettséget a keresetvesztés, tehát a munkaviszony alapján végzett kereső tevékenységből származó jövedelem kiesésének kompenzációjára, mivel a kialakult bírósági gyakorlatnak megfelelően valamennyi kieső jövedelem megtérítését előírja.²⁶ Legtöbbször baleseti kártérítési perekben kerül előterjesztésre jövedelempótló járadék iránti igény, de az egyéb okból bekövetkezett munkaképesség-csökkenéssel összefüggő jövedelemvesztés megtérítésére irányuló kereset is gyakori (például orvosi műhiba eredményeképpen).²⁷ A „valamennyi kieső jövedelem” fordulatba valóban beszámítható az a korábban megszerzett jövedelem is, amely után közteherviselési kötelezettség nem került teljesítésre. Ugyanakkor a jövedelemszerzés tényét bizonyítani kell – szabad bizonyítás alapján, például tanúvallomás által. Ebben az esetkörben az adófizetés elmaradását a bírósági gyakorlat adójogi kérdésként kezeli.

A teljes kártérítés elvét egészíti ki a joggal való visszaéléssel párhuzamba állítható kárnszerzés tilalma, amely a károsult oldaláról limitálja a megtérítésre kerülő károkat. A kártérítés keretében az eredeti állapot helyreállításának követelményébe az is beletartozik, hogy a károsult kedvezőbb helyzetbe nem kerülhet a kártérítés folyamánként. A kártérítés elsődleges funkciója a helyreállítás, a megbomlott vagyoni viszonyok rendezése. Azzal, hogy az okozott kár megtérítésén túl a károsult vagyoni előnyre nem tehet szert, a kártérítési jogban kizárt a büntető jelleg megjelenése.²⁸ Ezzel szemben, a *common law* jogrendszer ismeri a büntető kártérítés intézményét is (*punitive damages*), amelynek eredete egészen a 18. századig nyúlik vissza.²⁹ Mivel a nem adózott jövedelmek figyelembe vétele nem hoz létre előnyösebb helyzetet a károsult számára, mint a korábbi vagyoni viszonyai, így a járadék alapjának számításakor figyelembe vett feketejövadalmak nem ütköznek a kárnszerzés tilalmának elvébe. Hangsúlyozandó, hogy ennek feltétele, hogy a korábbi jövedelemszerzés nem jogellenes tevékenységből származik, valamint a megfelelő bejelentés és közteherviselés mellett jogszerű bevételforrás lett volna.

25 FUGLINSZKY Ádám: *A teljes kártérítés elve, kritikája és korlátai*, In: Ünnepi dolgozatok Harmathy Attila tiszteletére. Liber amicorum (szerk.: Kisfaludi András), ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Budapest, 2003, 119–160.

26 Ptk. 6:522. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) pont.

27 Magyar Igazságügyi Akadémia: Hatodik Könyv: *Szerződésen kívüli károkozás* / I. A kártérítési felelősség általános szabályai és közös szabályai / I.11. A jövedelempótló járadék http://projektjeink.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/ptk_e_learning/ptk10/lecker_lap2.html#biv2 (2023. január 13-i letöltés).

28 *A kártérítés alapelvei*, In: *A kártérítési jog magyarázata* (szerk.: Fézer Tamás), CompLex Kiadó, Budapest, 2010. <https://doi.org/10.55413/9789632958248>.

29 KENDERES Andrea: *A büntető kártérítés múltja, jelene és jövője*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2008/5–6, 36–42.

A munka- és társadalombiztosítási jog terén, ha a munkavállaló feketemunka, vagyis „fusizás” következtében szenved balesetet, akkor az nem számít üzemi balesetnek, így a balesetet elszenvedő sérült sem lesz jogosult baleseti ellátásokra.³⁰ Ezzel az állásponttal ütközőnek hat a jelenlegi bírósági gyakorlat, amely a járadékigények körében figyelembe veszi az illegális foglalkoztatásból eredő korábbi jövedelmet. Az illegálisan foglalkoztatott munkavállalók nem férnek hozzá a szükséges egészségügyi ellátáshoz, biztosításokhoz. Munkahelyi balesetet követően nem tarthatnak igényt a megfelelő ellátásokra. Ráadásul a feketemunka aránya azokban a szektorokban a legmagasabb, ahol a munkavállalók egyébként is nagyobb kockázatnak és egészségkárosodásnak vannak kitéve.

A kompenzáció a latin *compensatio* szóból származik. Minden polgári jogrendszer alapelve az igazságosság elve, amely – hagyományos képére gondolva – mérleg formájában jelenik meg. A mérleg egyik serpenyőjébe kerül a kár, illetve az elszenvedett veszteség; a másikba pedig a kártérítés, a törvény célja az, hogy a kettő egyensúlyban legyen egymással.³¹ A jövedelempótló járadék azt szolgálja, hogy a károsult a korábbi jövedelmi viszonyai által biztosított körülmények között élhessen. A jelenlegi bírósági gyakorlat szerint nem adózott jövedelem eredményezhet jogszerű járadékigényt, amely álláspont mind a kártérítési jog általános elveivel, mind járadékigény mögött meghúzódó érvekkel indokolható, ugyanakkor mindenképpen célkitűzésnek tekinthető a feketegazdaság visszaszorítása és a közteherviselés érvényesítése.

Felhasznált irodalom

Monográfiák, tanulmányok

- [1] *A feketén foglalkoztatottak aránya Magyarországon* (2011. I–III. negyedév–2021. I–III. negyedév). Országos Munkabiztonsági és Munkaügyi Főfelügyelőség, 2022. www.hrportal.hu/hr/a-feketen-foglalkoztatottak-aranya-magyarorszagon-2011-es-2021-kozott-20220217.html.
- [2] *A kártérítés alapelvei*, In: *A kártérítési jog magyarázata* (szerk.: Fézer Tamás), CompLex Kiadó, Budapest, 2010. <https://doi.org/10.55413/9789632958248>.
- [3] Boberg, P. Q. R.: *Damages for loss of earning capacity. New hope for the illegal earner*, Journal of contemporary Roman Dutch law, no. 56, 1993.
- [4] Elek Péter–Scharle Ágota–Szabó Bálint–Szabó Péter András: *A feketefoglalkoztatás mértéke Magyarországon*, In: *Rejtett gazdaság. Be nem jelentett foglalkoztatás és jövedelemeltitkolás – kormányzati lépések és a gazdasági szereplők válaszai* (szerk.: Semjén András–Tóth István János), MTA, KTI, Budapest, 2009, 84–102.
- [5] Ember Alex: *Az üzemi baleset hazai jogi szabályozása és átalakításának szükségessége*. Szeged, 2010, Doktori értekezés. https://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/8781/1/Ember_Alex_ertekezés.pdf.
- [6] Fuglinszky Ádám: *A teljes kártérítés elve, kritikája és korlátai*, In: *Ünnepi dolgozatok Harmathy Attila tiszteletére* (szerk.: Kisfaludi András), Liber amicorum, ELTE ÁJK Polgári Jogi Tanszék, Budapest, 2003, 119–160.
- [7] Havasi Péter: *A kár megtérítésének szabályai*, In: *A kártérítési jog magyarázata* (szerk.: Fézer Tamás), CompLex Kiadó, Budapest, 2010. <https://doi.org/10.55413/9789632958248>.
- [8] Kenderes Andrea: *A büntető kártérítés múltja, jelene és jövője*, Polgári Jogi Kodifikáció, 2008/5–6, 36–42.

³⁰ EMBER Alex: *Az üzemi baleset hazai jogi szabályozása és átalakításának szükségessége*, Szeged, 2010. Doktori értekezés, 55. https://doktori.bibl.u-szeged.hu/id/eprint/8781/1/Ember_Alex_ertekezés.pdf (2023. január 18-i letöltés).

³¹ MUNKMAN, John H.: *Damages for Personal Injury and Death*, Butterworths, London, 1973, 21.

- [9] Magyar Igazságügyi Akadémia: Hatodik Könyv: Szerződésen kívüli károkozás / 1. A kártérítési felelősség általános szabálya és közös szabályai /1.11. A jövedelempótló járadék http://projektjeink.birosag.hu/sites/default/files/allomanyok/ptk_e_learning/ptk10/lecker_lap2.html#hiv2.
- [10] Millard, Daleen: *Loss of earning capacity: The difference between the sum-formula approach and the 'somehow-or-other' approach*, Law Democracy & Development, vol. 11. no. 1. 2007, 15–32.
- [11] Munkman, John H.: *Damages for Personal Injury and Death*, Butterworths, London, 1973.
- [12] Staller, Chad L.: *Determining the Lost Earning Capacity of Undocumented Workers*, The Center for Forensic Economic Studies, 2013. november 27. <https://cfes.com/determining-the-lost-earning-capacity-of-undocumented-workers/>.

Jogszabály

- [1] 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről.

Bírósági határozatok és egyéb bírósági források

- [1] Kúria 2018.El.II.J.Gy.M.I. *Összefoglaló vélemény*. A munkáltató kártérítési felelőssége összegszerűségének kérdései, Joggyakorlat-elemző Csoport, 2018, www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/munkaltato_karteritesi_felelossege_osszegersusegenek_kerdesei_-_osszefoglalo_velemenyo.pdf.
- [2] BDT 2010.2363.
- [3] BH 2013.15.
- [4] P.20058/2021/85.
- [5] Pf.641174/2008.
- [6] Pf.21343/2015/9.
- [7] Pfv.III.21.III/2016.
- [8] Pfv.III.20.554/2012/4.
- [9] Pfv.III.21.192/2011/4.
- [10] Pfv.III.22.006/2015/7.
- [11] Pfv.III.22.061/2017/4.
- [12] PK 48. számú állásfoglalás.